

Sedaj so se razmere v Črnogori predrugačile. Črnogora je v zadnjih letih jako napredovala, svoje meje razširila je ter pridobila nove podložnike. Naravno je tedaj, da jim ne zadostuje več Danilov zakonik, ki se tako malo ozira na privatno pravo. Naprosil je za tega delj knez Nikita rusko vlado, naj dovoli ruskemu vseučiliškemu profesorju Baltazarju Bogišiču odpust, da izdela nov zakonik za Črnogoro. Ruska vlada je ustregla tej želji in Bogišič biva sedaj v Dubrovniku, kjer sestavlja nov zakonik. Že ime Bogišičevo nam jamči, da bo ta zakonik po vsem popoln, in se bo bolj oziral na privatno pravo, kakor vsi prejšnji zakoniki Črnogorski. Hrabri Črnogorski narod bo dobil tedaj v kratkem zakonik, na katerega bo lahko po vsej pravici ponosen!

Viri:

Bogišič, pisani zakoni jugoslov. I. dio. Zagreb, 1872 Akademija znanosti. Spiridion Gopčević, Montenegro und die Montenegriner. Miklosich, monumenta serbica.

Časopis Češkeho museuma 1864. (Novověké zákonodárství Černohorské, sděluje dr. Herm. Jireček.)

Zakonik Danila I.

Samó po nemško.

Sedaj se delajo pri vseh sodnijah nove zemljiške knjige. Ko je načrt take nove knjige narejen, je treba, da se po postavi od 25. julija 1871, br. 96 drž. zak. začne tisto postopanje, katero je predpisano, da se odpravijo napake, katere so se utegnile vriniti v knjigo t. j. popravljalno postopanje.

V tem postopanju ima višja deželna sodnija nalog, da izdá dva edikta.

V prvem ediktu se kličejo:

a) vsi ljudje, kateri na podlagi kake pravice, dobljene pred začetnim dnevom nove zemljiške knjige, zahtevati morejo, da bi se v njej predrugačili vpisi, tikajoči se svojinskih ali posestnih razmer, — naj ta predrugačba zahteva, da še kaj odpiše, pripiše ali prepiše, da se popravi oznamenilo nepremičnin ali sestava zemljeknjižnih teles ali naj česa družega hoče;

b) vsi ljudje, kateri so že pred nove zemljiške knjige začetnim dnevom do nepremičnin, v njej vpisanih, ali do njihovih delov, pridobili si zastavne, služnostne ali druge pravice, sposobne za knjižen vpis, ako bi te pravice bilo tako vpisati, kakor da spadajo k starim bremenom, ter ako v novo zemljiško knjigo niso bile vpisane že ob njeni ustanovitvi.

Rok za zglastev kakšnega takega zahtevanja je postavljen na 1 do 1¹/₂ leto.

Postavljanje v poprejšnji stan proti zamujenemu roku se ne dovoljuje in rok se ne podaljša.

Ko ta rok poteče, pride drugi edikt.

S tem drugim ediktom se kličejo vsi tisti, ki menijo, da so v svojih pravicah okvarjeni s kakim vpisom ali njegovim zemlje-knjižnim vrstnim redom, da naj svoj ugovor zglastijo.

Rok za tak ugovor je 6 mesecev do 1 leta.

Iz vsebine teh ediktov se vidi, kolike važnosti so za zemljiškega posestnika in za (intabulirane) upnike. Če je dotičnik rok zamudil, nič več ne more terjati predrugačbe v zemljiški knjigi, ako bi tudi skazal, da je v knjigi napaka, ali da je kaj izpuščeno. Po takih napakah pride lastnik lahko ob cele parcele in upnik izgubi varstvo svoje terjatvi.

Veliko važnost tega popravljalnega postopanja je postava sama spoznala, določujoč v §. 23. tako:

Edikte, katere je po tega zakona predpisu razpisovati, treba je z deželnimi za sodna oznanila odločenimi novinami po trikrat priobčati v primernih presledkih ter tudi z oznanili po občinah izklicati, koder leže nepremičnine, katerih se tiče nameravano uradovanje.

V drugem odstavku tega paragrafa ukazuje postava, da tudi razen oznanil ediktov treba skrbeti za tó, da se stranke primerno poučé o važnosti tega postopka ter da je posebej skrbeti, da se branijo pravice nedoletnim in takim ljudem, ki so pod skrbnikom.

Višja c. kr. deželna sodnija v Gradci pa izdava te edikte tudi za vse zemljiške knjige po slovenskem samó v nemškem jeziku. Ti edikti se tiskajo po trikrat samo v nemškem jeziku v „Laibacher-, Grazer- in Klagenfurter Zeitung,“ — nabijajo se samo po nemško na sodne hiše ter na občinske table. Tudi sodni in občinski slugé

jih pred cerkvami kličejo — ti posledni se ve da ne po nemško, ker bi tega nihče ne razumel, ampak po svojih znano duhovitih prevodih — nerazumljivo.

Od tega, kakor sodni ali občinski sluga slovenski in nemški jezik in vsebino ediktov umé in od njegove dobre volje je torej odvisno, ali naj slovenski kmet vsaj senco tega izve, kar se o njegovih pravicah v občé in o njegovej lasti posebej ukrepa, ali pa še sence ne.

Nam se zdi, da je postavodajalec v citiranem §. 23. zgorej omenjene postave imel ta namen, da se edikti v tistem jeziku med ljudi pošljejo, kateri jezik ljudje razumejo. Nam se zdi, da bi morale gosposke, katerim dolžnost je, postavam v življenji pomagati do veljave, slovenskemu ljudstvu vsaj mogoče storiti, da o vsebini teh ediktov, o škodi, katera mu preti in o njegovih pravicah popolno znanje dobi. — tem bolj, ker so napake v novih zemljiških knjigah, ki se imajo po popravljalnem postopanju odpraviti, prouzročene po c. kr. sodnijah, če tudi ne vselej iz njihove krivnje. S tem pa, da se ti edikti samo po nemško v deželo pošiljajo, se slovenskemu ljudstvu nemogoče stori, da pravo izve. Saj menda vender nihče ne bode trdil, da so sluge pravi in sposobni prelagatelji in razlagatelji tako važnih in še za tistega, ki uradno nemščino umé, težko razumljivih sodnijskih izjav. Samo glasno pred ljudstvom prečitati take izjave, je uradna služba slug, — a slovenskih ediktov nimajo, da bi jih čitali. Niti županom se prestavljanje teh ediktov ne more nalagati, ker jih velika večina nemščine ali nič ali zadostno ne umé, ali jim manjka razumljenja in veselja za to, da bi kmeta poučili.

Nu in če bi vseh teh materijelnih razlogov za to, da se ti edikti v slovenskem jeziku izdajajo za slovensko ljudstvo, ne bilo, če bi bili uradni sluge jezikoslovni in pravoslovni strokovnjaki in župani takisto in da bi imeli vsi najboljšo voljo, narod poučiti o tem, kar mora vedeti, — bi samo nemški edikti c. kr. višje deželne sodnije v Gradci ne bili opravičeni, ker imamo formalno pravo vsled ustave, da se nam govori v našem jeziku.

Mi smo sicer prepričani, da c. kr. višje deželne sodnije v Gradci ne bodemo pregovorili, da bi izdajala slovenske edikte, ko še slovenske tožbe odbija, ker so slovenske, mi tudi več ne

upamo, da bi jo pravosodni minister k temu prisilil, mi smo pisali ta članek samó zato, da opozorimo slovensko ljudstvo na njegove pravice o narejanji novih zemljiških knjig ter pripomoremo §. 23. zakona od 25. julija 1871, br. 96 drž. zak. do boljše veljave, nego to hoče storiti c. kr. višja deželna sodnija v Gradci.

Posestnik mora posest kake stvari le takrat odstopiti, kadar je njegova posest nepristna.

V tožbi, katero je naperil Fran Renčelj dne 2. marcija 1875, pod št. 590 proti Martinu Čevnji zastran odstopljenja zemljišča Krnovice, trdil je tožitelj, da je vprašavno zemljišče pripadalo k ostalini pokojnega njegovega otca Mihe Renčelja, ter da se je toženec po njegovi smrti vrnil v posest istega zemljišča. Prosil je tedaj tožitelj, kakor naslednik imenovanega Miha Renčelja, da se z razsodbo za prav spozna:

a) Zemljišče Krnovico ležeče v poreznej občini sežanskej in zaznamenovano s parc. št. 2486. 2487. 2488 pripada v last tožitelju, kakor nasledniku ranjega Miha Renčelja;

b) toženec je dolžan, odstopiti tožitelju v 14. dneh pod eksekucijo zemljišče pod a navedeno, ter povrniti mu pravdne stroške. —

Ta tožbe zahtevk odbil je c. kr. kotarski sod sežanski z razsodbo od 20. aprila 1876, št. 1324 iz teh le

razlogov:

Kdor se lastninske tožbe loti, mora dokazati, da ima toženec reč, na katero se toži, v svojej oblasti in da je ta reč njegova last (§. 369. obč. drž. zak.).

To omenivši, in uvaževaje, da ni tožitelj dokazal, da je zemljišče Krnovica imenovano, v Sežani ležeče in zaznamenovano v katastru s parc. št. 2486. 2487 in 2488. spodalo k zapuščini pokojnega njegovega otca Mihe Renčelja, ter da se je toženec v posest istega zemljišča vrnil;

uvaževaje, da je tožiteljevim trditvam nasproti po izpovedbah prikladnih, od tožitelja samega navedenih svedokov Osipa Kebra,